

Amanach

På Året
Efter Christs Börd
1735.

Utdruckad och släp-

Til Jönköping Meridian;
af

DANIEL MENLÖS,

Acad. Carol. Profess. Mathes. Reg. & Ord.

Hvar semte följer en fort böelan til en-
nödig underrättelse, huru man skal spara
Ved och Bränne.

Jönköping,
Tryckt hos Sal. Galts Entia.

Kort början til en nödlig under-
rättelse, huru man skal spara Wed
och Bränne.

Bewågne Låsare!

Sär man tänker ester, at en El, en
Bok, en Bidræ, en Guru, en Tall,
en Gran och en Albi, intet är så snart op-
muren och mogen, som den är fördöd op-
bränd och ruten, så kan man intet annat
än högeli gen förundra sig der öfwer, at det
wid en så stark consumtion och ofgång
som des på är wid alla röfällen, kan fin-
nas någon pinne igen af våra Slogar.
Man kan fuller intet säja, at Hushåll-
ningen der wid marit så fördöckig, at din
särdeles har tunna bidraga til deras con-
servation och bewarande, u an måste han
räcke tillstyrka det samma en någor mög-
h y menniskeig hand. Emedlektid, som vi

intet hafwa tilstånd, til at oblymmersamle
umgå med de os förlänte pund, så rytes
det nu vara tisd, at gripa til sådane me-
del och utvågar, som kunna hindra, at
våra ådla Slogar, hvilla i anseende dels
til våra Hushåld, dels til våra Berg-
väck och Manufacturier, samt dels til
våra Svånska Wintlar etc. åro omistes-
lige, ej aldeles måtte komma på knelen
och ånteligen ruineras.

Hvad man genom goda Slogs-plan-
teringar och stödhet i detta mähl kan uträk-
ta, känner jag in et denne gången omrora,
utan wil alle ast ge anledning, huru man
genom be paring af Wed och Bränne, så
som ett intet ringa medel, de ti någor kan
bidraga. Hvad wid jag fö ut resl accor-
dera med den Bewågne Låsaren, at han
intet tänker, at jag ger ast wil twinga
håcket mid en hop konstige, leusige och

dyra Fyr. Ugnar och Machiner: det är
sant, at jag lunde ange åtflillige goda in-
räkningar; men har betänckande med at
straxt och i början der med hasta; efter
jag finner rådligare vara, at förutbana
vägen der til genom wiſſa præparatorier,
som der de gå förut, giöra bemöte Machi-
ner desto mera practicable och fördelach-
tige til at lemna den nyttia, som de möcht
åstadkomma; ty jag är af den tanckan, at
som man utan konſtige Fyr. Ugnar och
Machiner otroligt och gansta mycket kan
befrämlja Wede. och Bränne. besparin-
gen, så bör a sådane medel, efter det, at de
dro minst kost amme, slätt intet försummias;
utan fast mer gå förut, ånkont de, i an-
seende til orwähnan, skulle i förfone holla
något mōdosamme; ty de hafrea den
frucht och nyttia med sig, at man wänje
sig, åfwen wid minsta til alle och omfån-
dig.

dighet, at vara mohn och noga om Glo-
gen och Brännet, och sätter enem i ständ,
at sedan, med desto sörre achtsamhet, bate-
tre handlag, ömare hug och wilja, samt
anseenligare estertryck, töta sådane Ma-
chiner, som något mer än ordinairt luna-
na bär wid uträta.

Den som nu täncker winna något märc-
eligit wid Bränne. och Wede. besparin-
gen, lärer altså utaf förfarenheten väl
hafwa märet, at jag har orsak, til at al-
drasförst i åda och recommendera, at han
först och främst söker den samma hos Eien-
stefolcket, i ja matto, at man hos dem på
alla möjliga sätt söker til at inplanta och
upväcka kärlek och ömbet för at spara
Wede och Bränne; intet för penningarne
skull, som der igenom winnes (ty den af-
sicht bör och får man ej nämra) utan blote
fördet, at dei är oförvarlighit at handtera
det

det samma ovhörsamt, som både behöf-
wer så anstenslig tijd innan det kan hinna
til någon särdeles storlek, växt och mogeno-
het, oc idmrod är så omisteligt för os och
våra efterkommande.

Den som nu är så lyckelig och winner
denne egenlapp hos sitt Dienstefolck, läree
finna, at han drifwit Wede och Brän-
ne-besparingen långt högre, än han kum-
nat sig föreställa; ty då lärer man med
nöje få se och försöka. 1. Huru samma
Pigor, som tillsökande ständigt utan be-
räckande lupo mitt på stora Wede-Erās-
wen at hämta Bränne, nu mera dro öma-
der om och så förändrade, at de pläcka
opp spånor, stickor, qvistar och grenar,
som de förr hade förstått och låtit ligga
och rutna. 2. Huru samma Drängar, som
tillsökende utan beträckande, sty ochwahl
hämta fastat sin dierfwa yra til roten pde

de båsta och schönaste Erān, nu meravisa
medömlan der öfrer, och ej fålla något
färlit Erā til bränne, så länge windfall,
torra skatar, qvistar och grenar finas
ligga i Skogen och vråkas: och om man
anteligen är trungen och nödsakad til at
fålla något rått Erā til bränne, så skal man
försöka, huru bem:te drängar omant an-
ställa der wid ett så noga wahl, at de galra
ut dem, som antingen intet dåga til annat
än at bränna op, eller intet vilja fort, utan
genom deras tåta och nära stånd hindra an-
dra wälartade Erān uti deras flyndsam-
ma växt och förföring: eller tör oc deras
idoghet sträckia sig så högt, at de hugga af
de stora och onyttiga grenarne och qvista
så op Skogen, på det den samma måtte
hämta så mycket större frihet at släkta sig,
och bem:te afhuggne grenar, dfrwen så wål,
som de största Erān, tienar til Wed och
Bränne.

Bränne 3. Huru Tjenstefolcket dro så noga, at de ej mera betiana sig af Vor till at afhugga Weden, utan af Sågat, på det at det Erå, som till truetens formerande, afgår uti spånor och små stickor, ej måtte föspillas, utan komma til gagns och nyttia.

4. Huru samma Tjenstefolck, som tillsörende vråck e så mycket Wed under Pannor, Grytor och Kittelar, at lägen stådt runder omkring och onödigt flaggrat på ymse sidor högt op i Storstenen, nu mera så i varsamt och försiktigter med umgå a Husbonde och Matmoder icke allenast in et beffswa, som nu osta sler, gifwa dem något listahl derföre, utan basra ursak at fägnas ifwer deras achtamhet. 5. Huru samma Tjenstefolck, som der more wahnt, at om nate id, sedan Husbonden och Matmodren gått till sångs och hvila, hålla sig lustige med den ena brasan efter den andrea på

Köls, o Drånge. Cämmare. Episen, nu me a icke allenast affå med sådant olofialit hirska åld; utan fast mer hålla hand der ifwer, at ingen måtte förleda den andra til denne galenstapen. 6. Huru Tjenstefolcket reprochera och förvita hvar andra försvarsamt och vårdflöst handterande och umgånge med Wed och Bränne, oot kunnna intet hitta på värre fehl och beskyllning at tillägga och förbrå hvar andra, än som hår u af har smak och anseende.

Ett Tjenstebisjon, som är så artad, at det röf ar sig em och förgällig om wede- och bränne- besparingen, och afslager vid alla til ällen osvannämde och flere prof, recommenderas hos sitt goda Husbondes folck, antingen til ett hederligt Bröllop i wedergållning, eller vid ombyte af tienst, at, på des Orlos. Sedel jämte des drliga och trogna opförande, i synnerhet få det witnessbörd,

börd, at han eller hon warit öm och sorgfällig om
vede, samt bränne-besparingen.

Gewägne Låsare! detta lilla här jag för ut ej
hördt underlåta, at gifwa röd handen; efter jag
förmödar winna ett benägit bisall, at det är ett så
nödigt och dumgångeligt præparatorium för vede-
och bränne-besparingen, at, förntan det, at det
siefv utroligt bidrager till detta nyttiga åndamålet,
alla andra medel så litet utom det samma funna
hafwa någon eftertryckelig framgång och vårtan,
som man kan undgå, at der wid betiena sig af tiem
stefolckets hielp och upsicht; aldenstund den bespa-
ring, som man i anledning af såkra prof skulle kunn-
na giöra sig hopp om, försvisser genom deras
förvällande och wärdförlösa opförande. Och ehuru
wäl jag wet, at det lilla, som jag nu wälment
har lemitat, är mehr än ett åhrs syfsl, så skal jag
dock intet underlåta, at nästa Åhr gå vidare i
pröning och gifwa wid handen, hwad man
här näst bör observera.

